

Tác giả:

Paul Frederick Eshoo, Arlyne Johnson,
Sivilay Duangdala and Troy Hansel

Phó biên tập:

Elitsa Panayotova, Gogi Kalka

Phiên dịch bởi:

Vưu Mỹ Yến (Vicky)

Làm sao chúng ta có thể bảo vệ động vật hoang dã thông qua hình thức du lịch sinh thái?

Tóm tắt

Nhiều quốc gia nỗ lực áp dụng hình thức *du lịch sinh thái* như một công cụ cho việc *bảo tồn* động vật hoang dã, với hy vọng rằng thu nhập tăng lên sẽ khiến người dân địa phương nhận thấy giá trị nhiều hơn trong việc bảo tồn động vật hoang dã. Nhưng chiến lược này không phải lúc nào cũng thành công như những *nhà bảo tồn* mong đợi. Đó là lý do tại sao chúng tôi muốn kiểm tra một mô hình mới: giả sử nếu như thu nhập mà dân địa phương

nhận được sẽ dựa vào số lượng và loài động vật mà du khách nhìn thấy? Chúng tôi đã thử nghiệm phương pháp này trong vòng bốn năm trong một khu thiên nhiên được bảo vệ ở Lào ở Đông Nam Á. Kết quả sơ bộ đầy hứa hẹn: việc săn bắn động vật trái phép đã giảm ở khu vực gần nơi du lịch sinh thái, và số lần nhìn thấy động vật hoang dã của du khách đã tăng lên.

Giới thiệu

Bảo tồn động vật hoang dã không phải là một việc dễ dàng. Nhiều quốc gia đã và đang thành lập những *công viên quốc gia* nơi việc săn bắn và phát triển những hoạt động này là trái phép như là một phương án để bảo vệ động vật hoang dã và *môi trường sống* tự nhiên của chúng. Tuy nhiên, điều này là chưa đủ, đặc biệt ở những quốc gia không có đủ lực lượng *nhân viên kiểm lâm* để *tuần tra* công viên và kiểm soát *thi hành pháp luật*. Ngoài ra, có thể người dân vẫn dựa vào việc săn bắn cho nhu cầu thực phẩm và kiếm sống.

Một chiến lược khác mà nhiều quốc gia đã và đang áp dụng đó là *du lịch sinh thái*. Du khách sẽ tham quan những khu vực bảo tồn thiên nhiên, nhằm tạo ra những công việc và thu nhập cho người dân địa phương. Du lịch sinh thái được hiểu dưới góc độ giúp bảo tồn cuộc sống hoang dã bằng việc khiến người dân địa phương nhận thấy giá trị quan trọng của *đa dạng sinh học*. Nhưng các nhà nghiên cứu thấy rằng việc này không hề dễ dàng. Người dân địa phương vẫn duy trì việc săn bắn để tạo ra nguồn thu nhập hoặc đáp ứng nhu cầu giải trí. Thêm vào đó, nhiều người dân

địa phương vẫn không được tuyển dụng để làm việc cho du lịch sinh thái và không có động lực về mặt kinh tế để bảo vệ động vật hoang dã.

Chúng tôi muốn có cái nhìn cụ thể hơn về du lịch sinh thái ở Lào, một quốc gia nằm ở Đông Nam Á, được biết đến với nhiều núi và rừng xanh, hệ sinh thái đa dạng, và người dân thân thiện mến khách. Ở Lào, nhiều dự án bảo tồn thiên nhiên cố gắng áp dụng du lịch sinh thái để giảm thiểu việc săn bắn và buôn bán trái phép động vật hoang dã, nhưng với rất ít thành công, những quần thể động vật hoang dã tiếp tục suy giảm một cách nhanh chóng.

Chúng tôi đã tiến hành một phương pháp tiếp cận mới: tại sao chúng ta không căn cứ vào loài và số lượng động vật hoang dã mà du khách có thể nhìn thấy để chi trả cho người dân địa phương? Chúng tôi đã tạo ra một dự án du lịch sinh thái mới dựa vào ý tưởng này để kiểm tra kết quả bảo tồn. Đọc tiếp để xem chúng ta đã tìm thấy gì.

Phương pháp

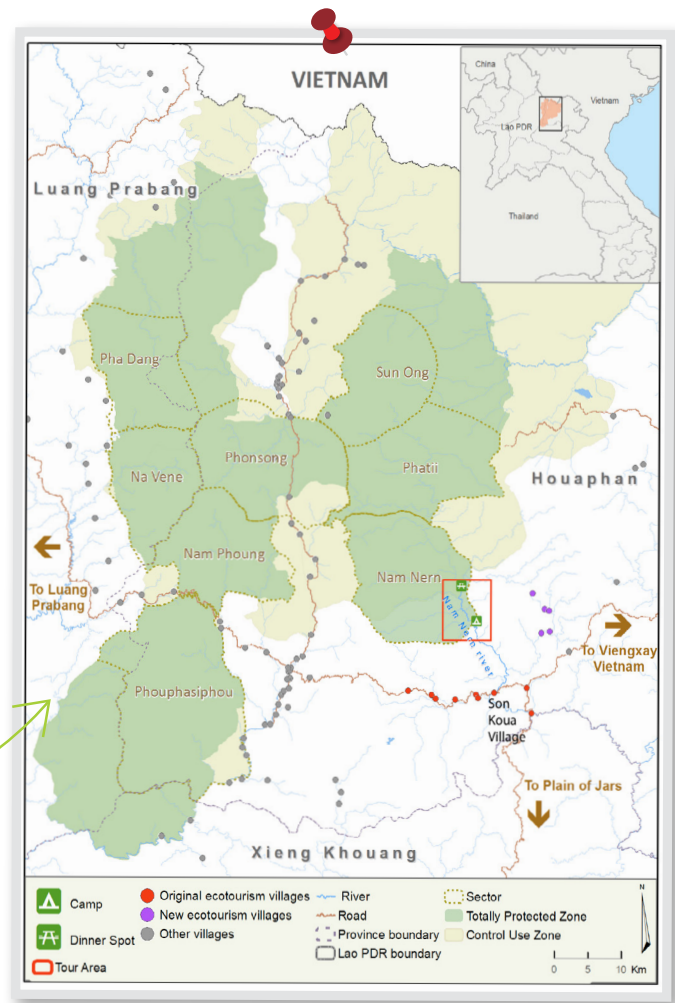
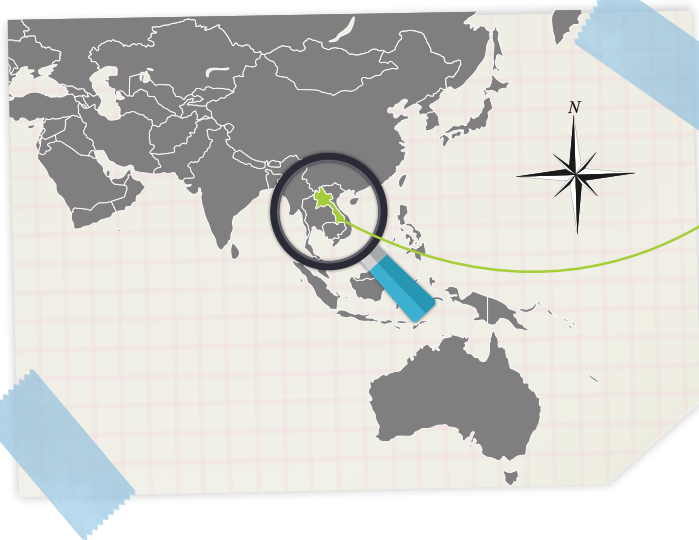
Chúng tôi đã thử phương pháp mới này ở Nam Et-Phou Louey, một *khu bảo vệ cấp quốc gia (KBVCQG)* ở Lào (Hình ảnh 1), là nơi sinh sống của hổ và năm loài mèo hoang dã khác. Đáng tiếc, khu vực này có rất nhiều hoạt động săn bắn, mà chủ yếu là từ dân

làng sống gần KBVCQG.

Con sông Nam Nern chảy qua KBVCQG là nơi thích hợp để quan sát động vật hoang dã, bao gồm rái cá, hươu Sambar, hươu sừng, mèo vàng, cây hương, cu li, và trăn. Vào năm 2009, chúng tôi đã

tạo ra một *chuyến du lịch sinh thái* gọi là “Chuyến Thăm Hiểm Về Đêm Nam Nern” với sự hỗ trợ từ chính quyền địa phương và các quản lý của khu bảo tồn. Trong Chuyến Thăm Hiểm Về Đêm, hướng dẫn viên địa phương sẽ đưa du khách đi thuyền xuyên rừng vào ban đêm để xem các loài động vật quý hiếm dưới ánh đèn chiếu sáng tập trung (Hình ảnh 2). Chúng tôi đã thành lập một quỹ để chia sẻ không chỉ với các hướng dẫn viên du lịch, mà còn với người dân của chín ngôi làng gần đó, để mọi người đều có lý do bảo vệ động vật hoang dã. Chúng tôi đã yêu cầu mỗi gia đình (tổng cộng 859 gia đình) ký một hợp đồng thỏa thuận, trong đó nêu rõ họ sẽ kiếm được bao nhiêu cho mỗi lần khách du lịch nhìn thấy động vật hoang dã và họ sẽ mất bao nhiêu nếu họ *săn trộm* hoặc buôn bán trái phép động vật hoang dã.

Hình ảnh 1: Bản đồ khu bảo vệ cấp quốc gia Nam Et-Phou Louey ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào

Hợp đồng thỏa thuận có những nguyên tắc sau:

- ①. Du khách nhìn thấy càng nhiều động vật và động vật càng quý hiếm, thì mỗi dân làng và gia đình sẽ nhận được càng nhiều tiền.
- ②. Nếu một dân làng bị bắt quả tang săn bắn hoặc bán trái phép động vật hoang dã, thì toàn bộ ngôi làng của người thợ săn đó sẽ nhận được ít tiền hơn.
- ③. Những dân làng làm công việc như đầu bếp, hướng dẫn viên, lái thuyền, sản xuất đồ thủ công và dọn dẹp sẽ bị mất việc nếu họ hoặc bất kỳ thành viên nào trong gia đình của họ vi phạm các quy định săn bắn và buôn bán động vật hoang dã.

Khách du lịch báo cáo số lần nhìn thấy động vật vào mỗi cuối chuyến tham quan. Để rà soát các hành vi vi phạm hợp đồng thỏa thuận, nhân viên kiểm lâm của KBVCQG tuần tra khu vực hàng ngày và kiểm tra các dấu hiệu săn bắn trái phép, chẳng hạn như sự xuất hiện của những lán trại bất hợp pháp và người dân trong công viên.

Hình ảnh 2: Hướng dẫn viên địa phương đưa du khách hướng về thượng lưu con sông vào ban ngày. Vào ban đêm, hướng dẫn viên đưa du khách xuôi theo dòng sông để quan sát động vật hoang dã với đèn chiếu sáng đội đầu.

Kết quả

- Trong bốn năm đầu tiên của dự án (2010-2013), có tổng cộng 367 du khách tham quan Chuyến Thám Hiểm Về Đêm Nam Nern.
- Hình ảnh 3 cho thấy thu nhập của dân làng từ du lịch sinh thái đã tăng lên, trong khi số vụ săn bắn suy giảm trong vòng suốt bốn năm qua.
- Việc săn bắn ở các khu vực trong công viên mà không có hoạt động du lịch sinh thái tăng lên, trong khi hoạt động săn bắn ở khu vực xung quanh khu du lịch sinh thái vẫn không thay đổi.
- Số lượng trung bình động vật quý hiếm mà du khách nhìn thấy trong chuyến tham quan đã tăng 63% vào năm thứ tư.

Vậy phương án du lịch sinh thái của chúng tôi có thật sự có ích cho động vật hoang dã hay dân làng không?

Thảo luận

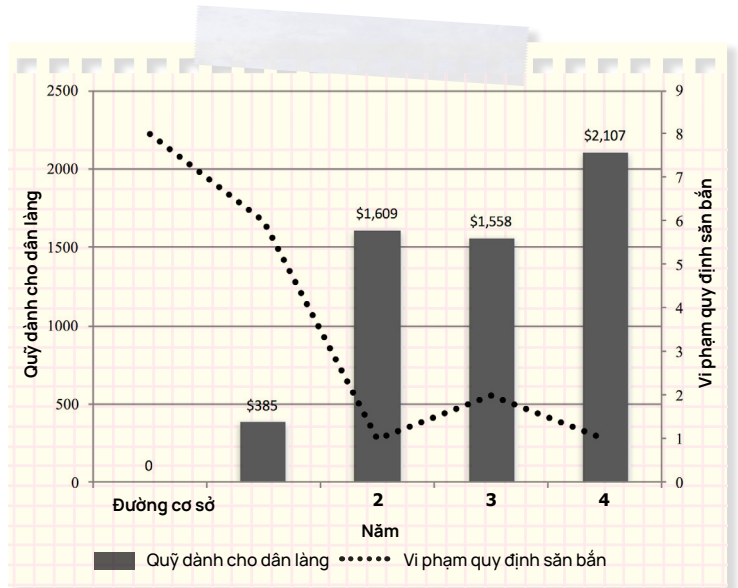
Trong suốt bốn năm đầu tiên, chương trình du lịch sinh thái mới của chúng tôi dường như cho thấy sự thành công: hoạt động săn bắn trái phép trong khu du lịch sinh thái đã suy giảm và số lần nhìn thấy động vật hoang dã tăng lên. Nhưng số *quần thể* động vật hoang dã có tăng lên không? Có lẽ không. Các con vật nơi đây có thể đã quen với sự xuất hiện của con người trong khu vực du lịch sinh thái, và là nơi chúng cảm thấy an toàn hơn vì ít hoạt động săn bắn hơn, hiện tượng này gọi là *sự thích ứng*. Vì vậy, sự gia tăng số lần nhìn thấy có thể là kết quả của sự thích ứng hơn là sự gia tăng về quần thể động vật hoang dã. Tuy nhiên, việc săn bắn đã giảm ở khu vực du lịch sinh thái của công viên, và đây là mục tiêu chính mà chúng tôi muốn hướng tới. Theo thời gian, săn bắn suy giảm sẽ dẫn đến sự gia tăng các quần thể động vật hoang dã. Để chứng minh cho điều này, chúng ta cần

Kết luận

Những lý do khiến người ta săn bắn và buôn bán trái phép động vật hoang dã thì khá phức tạp. Du lịch sinh thái phải được thiết kế theo cách tạo ra sự khích lệ để thay đổi hành vi của con người. Du lịch không phải là liều thuốc thần kỳ cho việc bảo tồn, vì nó chỉ có thể phát huy hiệu quả khi được thực hiện song song với tuần tra và thi hành pháp luật. Chúng tôi nhận ra rằng nếu thu nhập của người dân địa phương từ du lịch sinh thái tăng lên khi khách du lịch nhìn thấy động vật hoang dã nhiều hơn, hoặc giảm đi khi săn bắn hoặc buôn bán trái phép gia tăng, thì du lịch sinh thái có thể giúp giảm tệ nạn săn bắn và giúp bảo vệ động vật hoang dã.

Nếu bạn muốn giúp bảo vệ động vật hoang dã, đây là một số điều đơn giản bạn có thể làm:

- Không bao giờ mua các sản phẩm làm từ các loài có nguy cơ tuyệt chủng hoặc được bảo vệ.

Hình ảnh 3: Mối quan hệ giữa thu nhập của dân làng và vi phạm quy định săn bắn trong khu vực du lịch sinh thái

một khoảng thời gian dài hơn để nghiên cứu.

Chúng tôi cũng đã học được những điều quý giá về mô hình của mình. Ví dụ, mức thu nhập mà dân làng nhận được không chỉ phụ thuộc vào số lượng con vật mà khách du lịch nhìn thấy, mà còn phụ thuộc vào mức độ quý hiếm của những con vật này. Đáng tiếc, loài động vật quý hiếm nhất – hổ (Hình ảnh 4) – quá hiếm để khách du lịch có thể nhìn thấy, và vì vậy mà dân làng không nhận được bất kỳ khoản tiền nào cho việc bảo vệ chúng. Tuy nhiên, khách du lịch đã nhìn thấy dấu vết của hổ, điều này khiến chúng tôi cân nhắc rằng có thể là một ý tưởng hay nếu tăng tiền thưởng cho dân làng khi du khách nhìn thấy dấu vết của hổ, nhằm tăng thu nhập của dân làng cho việc bảo vệ hổ.

Hình ảnh 4: Loài hổ (*Panthera tigris*) - loài động vật quý hiếm nhất trong khu vực nghiên cứu. (Hình ảnh: Ltshears)

- Không nuôi các con vật từ việc buôn bán trái phép làm thú cưng.
- Hãy ủng hộ việc bảo tồn động vật hoang dã bằng cách trở thành một vị khách du lịch và hỗ trợ người dân địa phương xung quanh các công viên quốc gia, nhắc họ rằng bạn yêu quý động vật hoang dã.

Danh sách những từ khóa

Mật độ – số lượng cá thể của một loài (như hổ) trong một khu vực nhất định.

Đa dạng sinh học – là sự đa dạng về các loài trong một hệ sinh thái nhất định. Chúng ta nói đa dạng sinh học cao khi có nhiều loài thực vật và động vật khác nhau trong một hệ sinh thái.

Bảo tồn – nỗ lực của con người để bảo vệ các loài trước nguy cơ tuyệt chủng.

Nhà bảo tồn – những người làm việc để bảo vệ và bảo tồn các loài hoang dã và thiên nhiên.

Du lịch sinh thái – là loại hình du lịch có trách nhiệm với thiên nhiên giúp bảo vệ môi trường và cải thiện phúc lợi của người dân địa phương.

Chuyến du lịch sinh thái – một chuyến du lịch tham quan tuân theo các nguyên tắc của du lịch sinh thái. Một chuyến du lịch tham quan trong một khu vực thiên nhiên mà giúp bảo vệ môi trường và cải thiện phúc lợi của người dân địa phương.

Môi trường sống – môi trường sinh sống tự nhiên của động vật, thực vật, hoặc những loài sinh vật khác.

Thi hành pháp luật – các biện pháp đảm bảo mọi người dân tuân theo luật pháp thông qua cảnh cáo, bắt giữ, phạt tiền và các hình phạt khác.

Công viên quốc gia – là nơi được chỉ định với mục đích bảo tồn và bảo vệ đa dạng sinh học, cũng như du lịch, nghiên cứu và giáo dục.

Khu bảo vệ cấp quốc gia (KBVCQG) – một khu vực được bảo vệ vì các giá trị tự nhiên, sinh thái và văn hóa. Việc chỉ định này nhằm hạn chế các hoạt động của con người để bảo vệ các nguồn tài nguyên giá trị.

Tuần tra – rà soát giám sát một khu vực để ngăn chặn các hoạt động bất hợp pháp và xử lý những ai thực hiện các hành vi xâm hại trái phép.

Săn trộm – bắt hoặc giết một con vật hoặc loài động vật một cách trái phép từ khu vực được bảo vệ.

Quần thể – tập hợp tất cả các cá thể của cùng một loài sống trong một khu vực địa lý nhất định.

Nhân viên kiểm lâm – nhân viên của công viên quốc gia chịu trách nhiệm tuần tra công viên để ngăn chặn các hoạt động trái phép, ví dụ như săn bắn.

THAM KHẢO

Paul Frederick Eshoo, Arlyne Johnson, Sivilay Duangdala, Troy Hansel *Design, monitoring and evaluation of a direct payments approach for an ecotourism strategy to reduce illegal hunting and trade of wildlife in Lao PDR*. PLoS ONE
<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0186133>

Nam Et-Phou Louey National Protected Area: The Nam Nern Night Safari
<http://www.namet.org/wp/namnern/itinerary/>

J&C Services: Laos: The Tiger's Last Home In Indochina
<http://jclao.com/laos-the-tigers-last-home-in-indochina/>

Quỹ Hòa Bình và Phát Triển Việt Nam, Du lịch sinh thái ở Việt Nam: Một tương lai đầy thách thức
<http://vpdf.org.vn/tin-tuc-su-kien/moi-truong-sinh-thai/du-lich-sinh-thai-o-viet-nam-mot-tuong-lai-day-thach-thuc.html>

Kiểm tra kiến thức của bạn

- 1 Những mục tiêu cơ bản của du lịch sinh thái là gì?
- 2 Tại sao người dân địa phương (trong trường hợp này là ở Lào) lại săn bắn trái phép trong khi đã có những quy định và điều luật cụ thể ngăn chặn những việc này?
- 3 Đội tuần tra công viên đã bắt quả tang một số người dân trong làng săn bắn trái phép dù họ đã ký hợp đồng thỏa thuận với du lịch sinh thái. Theo bạn thì tại sao dân làng lại săn bắn trái phép dù đã ký hợp đồng? Hậu quả là gì?
- 4 Làm sao chúng ta đã có thể giám sát mật độ cá thể động vật hoang dã?